JOAN PAPELL I TARDIU

LA CONFRARIA DE PARAIRES DE LLANA DE VALLS. NOTÍCIA HISTÒRICA

A l'Arxiu Històric de Valls, de recent creació, en la Secció de Gremis i Confraries, destinada a guardar tota la documentació sobre les activitats gremials i corporatives dels vallencs es conserva un document que fa referència a la fundació i constitució de la Confraria dels Paraires de Llana, sota l'invocació de sant Jaume Apòstol.[1]

El document, que no el podem considerar escindit de cap llibre lligat, té una extensió de sis folis, enumerats per l'actual Arxiver, puix que no portava cap numeració del moment en que va ésser redactat, i van lligats per la seva meitat amb un fil fi de cànem, sent-ne les seves dimensions 31 × 21 cm.

Escripturats els folis per les dues cares, a excepció de l'últim que roman en blanc, la lletra la podem considerar una cursiva humanística de finals del segle XIV malgrat el traç poc acurat de l'escrivà que el redactà i escriví. Aquest, com em pogut comprovar, va ser Gabriel Pedrolo, notari i regent de l'escrivania pública de Valls, per manament i designació del rector de Sant Joan Bautista, Joan Andreu Sorts, vertader i únic notari eclesiàstic, nomenat per l'Arquebisbe de Tarragona, llavors Pere d'Urrea, baró del Camp de Tarragona i senyor jurisdiccional de la vila de Valls.

No hi ha cap dubte que és original, i està força ben conservat, no presentant cap dificultat la seva lectura, malgrat el temps transcorregut des de la seva escrituració i algunes taques d'aigua que s'observen en el paper, conseqüència de les males condicions del lloc on primitivament n'era guardat. Amb tot, el primer foli a la vora dreta ha sofert unes mutilacions, però no afecten per res a l'escriptura. Els demés resten totalment íntegres.

El redactat no presenta cap raspadura ni interpolació afegitó o mutilació de paràgrafs posteriors que modifiqui el primitiu contingut o l'esperit de les ordinacions, a excepció d'una tatxadura en el primer foli feta per el mateix Gabriel Pedrolo, qui amb una simple ratlla sobreposada al que d'antuvi havia escrit, anullà les següents paraules, *confitemur et recognoscimus unes alteri et nobis adiuviter,* entre l'escripturació de *consilii generalis eiusdem ville* i *af-*

1. A. H. M. de Valls. Secció de Confraries i Gremis, núm. 1, caixa, 1.

ferentes fore maior.[2] També aquest primer foli té uns subrallats de llapis vermell, amb tota probabilitat fets per l'historiador vallenc Pau Mercadé, quan cercaba l'origen o pàtria del pintor Jaume Huguet, sota els noms de *Johannes Uguet* i *Andreas Uguet,* així com també sota els mots *paratores pannorum lane.*

La seva existència entre els historiadors vallencs n'era desconeguda, o almenys mai el van citar. Fidel de Moragues i Rodés no en fa cap allusió en els seus escrits[3] ni en el catàleg de l'arxiu que elaborà i va publicar-se l'any 1916.[4] Tampoc Francesc Puigjaner i Gual, en la Història de Valls, única escrita fins ara d'aquesta població, capital de la comarca de l'Alt Camp, en fa cap referència a l'esmentat document i menys a la fundació de dita confraria, objecte d'aquest treball.[5] Malgrat tot quan acabem de exposar, l'instrument, fidelment guardat entre la documentació vallenca, n'era conegut de bell antuvi, si més no oblidat per generacions posteriors, puix que en una nota marginal a l'angle superior esquerra, amb acurada lletra humanística i del segle XVI, hi ha una petita connotació que hi diu, *Confratria sancti Iacobi Maioris, offici paratorum.* Aquesta lletra, una vegada estudiat el seu traç, és la mateixa que trobem en altres documents de l'Arxiu, i sempre en els espais marginals, i que correspon a un moment en que la documentació del Comú de la Vila va ésser catalogada per primera vegada l'any 1558, i anotada en el famós llibre, anomenat de Redrés.[6]

Aquests privilegis i ordinacions a favor dels paraires de llana de Valls, per ser de concessió arquebisbal i no reial no se'n conserva còpia alguna en l'Arxiu de la Corona d'Aragó[7] o a l'obra d'A. de Campmany.[8] Tampoc l'hem sabuda trobar a l'obra d'Emili Morera,[9] perquè creiem que no s'en deu guardar cap còpia en els Arxius tarragonins al no citar-la dit autor.

Mentres no en surtin nous documents que ens diguin el contrari, aquesta

2. Vegeu l'apèndix documental. *Intitulatio.*

3. Fidel (de) MORAGAS I RODES, *L'Antiga universitat de Valls.* Valls, 1914, pp. 1-49. També, *Una excursió per la història de Valls.* Tarragona, 1950, sense numerar.

4. Fidel (de) MORAGAS I RODES, *Catàlec dels llibres, pergamins i documents antics de l'arxiu municipal de la ciutat de Valls.* Valls, 1916, pp. 1-216.

5. Francisco PUIGJANER Y GUAL, *Historia de la villa de Valls, desde su fundación hasta nuestros días.* Valls, 1881, 1-493 + 1-7, índice.

6. A. H. M. de Valls. *Llibre de Redrés.* Es tracta del llibre a on s'han anotat tots els documents que hi havia a la Casa del Comú de la Vila, l'any 1558. Els historiadors vallencs han confós el nom de «Redrés» com un nom personal, quan es tracta del llibre de redreçà l'arxiu.

7. *Colección de Documentos Inéditos del Archivo General de la Corona de Aragón* (= CODOIN). Barcelona 1876 i 1910, vols. 40 i 41.

8. CODOIN, vols. 40 i 41, Antonio DE CAPMANY, *Memorias históricas sobre la Marina, Comercio y Arte de la antigua ciudad de Barcelona. Barcelona,* 1962-63, 3 vols.

9. Emilio MORERA Y LLAURADÓ, *Tarragona cristiana.*

confraria és la segona que es funda a Valls,[10] i els motius de la seva creació, a més dels d'assistència social dels confrares i llurs famílies, pensem que obeiria, pel caràcter regulador de l'activitat professional que observem en la segona part de les mateixes ordinacions, com veurem més endavant, el sofrir l'economia vallenca, en tots els ordres i estaments, una regressió i travessar un moment crític, que es conjurava amb un període d'inestabilitat social, creaat per anys de fam i misèria, conseqüència de les males collites i de la no llunyana Guerra Civil catalana.

Les ordinacions són molt semblants a les de quelcom confraria de l'època, tant en la seva redacció com en el seu contingut,[11] si més no, aquesta presenta dues parts ben diferenciades, que em parlarem tot seguit.

L'una, que correspon a la totalitat del primer foli i compren tot el recto fins la meitat del verso, fa referència a la reunió que tingueren els paraires a l'església de Sant Joan a l'efecte de constituir la confraria. Comença amb una *invocatio* (In Dei nomine), seguida d'una *notificatio* (*noverint universi*) i a continuació una *intitulatio*, tal com correspon a tot document jurídic del moment. Gràcies aquesta institulació quasi podem saber el nombre dels paraires vallencs i dels obradors oberts a la vila. Pensem que hi devia haver majoria, minsa la quantitat dels paraires que hi faltaren. Amb tot, aqueixos que hi assistiren, segons el document, n'eren al mateix temps els més representatius de la professió i puix i tot, sembla, els més importants econòmicament.[12] Així doncs, aquests vint-i-dos prohoms vallencs reunits el diumenge, 21 de juliol, quatre dies abans de la festa de Sant Jaume, en el cor de l'església parroquial, previ permís de l'arquebisbe Pere d'Urrea, amb consentiment del seu batlle, el cavaller Dalmau de Copons, i en presència del seu lloctinent Pere Sabater, decidírem fundar i de fet fundaren la dita confraria.

La segona part, a partir del foli segon, escrit en català, a diferència de la primera que és en llatí, correspon a les ordinacions, que en nombre de trenta, faran possible el bon govern de la mateixa. A l'igual que en la primera part, aquesta comença amb una invocació, però amb una lleugera diferència. Ací es fa esment a la Santíssima Trinitat, a la virginitat de la Mare de Déu, sense deixar-se l'apòstol, baix qui es posa la protecció de la confraria, a més de tots els sants i santes del Paradís Celestial, dels que n'esperen, també, gràcia i ajut.

10. A. H. M. de Valls. Secció de protocols notarials. Manual de Pere Negre, núm. 23, caixa, 10. Serie major, fols. 30-36. Confraria de drapers i sastres.

11. Ibidem. Al nostre Arxiu totes en el seu redactat són molt semblantes, sobre tot en l'encapçalament. Sols en trobem una (A.H.M. de V. sec. de Gremis i Confraries, núm. 2, Caixa, 1) corresponent a la confraria de sant Eloy, en que l'encapçalament és molt semblant a la de la Confraria d'hortolans de Tarragona. Cf. Joan-F. CABESTANY, *La confraria d'hortolans de Tarragona (1353)*, Real Societat Arqueològica Tarraconense, Butlletí dels anys 1973-74, pp. 68-83.

12. Vegeu apèndix documental. *Intitulatio.*

Deixant a part l'invocació citada suara, i el reconeixement (*recognitio*) final, els trenta capítols els podem agrupar de la següent manera: A) D'assistència social (de l'1 al 9). B) De regulació de l'activitat professional i gremial (del 10 al 30).

En el primer grup es contemplen normatives de caire social, en quant a actes i festes patronals;[13] sobre assistència als malalts;[14] actes en honor dels difunts;[15] sobre administració dels bens de la confraria;[16] almoines;[17] govern i elecció de procuradors i almoiners.[18]

El segon grup de capítols tal com estan redactats tenen una finalitat molt més específica que els primers, puix tracten de la funció reguladora de l'activitat professional dels paraires. Podem observar una sèrie de normes sobre les mesures, pes i calitats dels productes manufacturats elaborats en els obradors;[19] sobre l'elecció de veedors o inspectors i la seva missió;[20] penes pecuniàries als infractors de les disposicions gremials;[21] de l'ofici de paraires i obertura de nous obradors;[22] sobre marques i senyals d'identificació dels tallers a on s'ha elaborat el producte,[23] i finalment de l'impost a pagar a la confraria per peça de tela posada a la venda.[24]

Un estudi exhaustiu de les ordinacions donaria lloc a un treball molt complert i interessant. Nosaltres ací sols volem donar una notícia de la Confraria dels Paraires de Valls i del document existent a l'Arxiu Històric. Malgrat això no renunciem que més endavant puguem fer-ne un interessant i detallat estudi.

1482, juliol, 21. Valls

Fundació i constitució de la Confraria de Paraires, sota l'invocació de Sant Jaume Apòstol.

A.H.M. de Valls. Secció de Confraries i Gremis, núm. 1, caixa 1.

Die dominica XXI[a] mensis iulii anno M°CCCC°LXXX°II

13. Ibidem. Capítols, 1-2-3.
14. Ibidem. Cap. 5-7.
15. Ibidem. Cap. 2-3-5.
16. Ibidem. Cap. 4.
17. Ibidem. Cap. 4-7.
18. Ibidem. Cap. 8-9.
19. Ibidem. Cap. 10-15-16-17-18-19-20.
20. Ibidem. Cap. 11-23-24-25.
21. Ibidem. Cap. 14.
22. Ibidem. Cap. 26-28-29-30.
23. Ibidem. Cap. 12-13-21-27.
24. Ibidem. Cap. 22.

In Dei nomine, noverint universi quod nos Paulus Soler, Anthonius Rabaçó, Johannes Thous, Cosmas Mestre, Marchus Mathei, Petrus Anguera, Jacobus Voltor, Dalmacius Durfort, Marchus Mestre, Petrus Pedrolo, Petrus March, Johannes Vergili, Johannes Uguet, Andreas Uguet, Ffranciscus Vordell, Johannes Thous, minor, Johannes Garí, Michael Bolea, Marchus Paschasii, Johannes Anguera, Martinus Johannes Tost et Bernardus Cendrós, paratores pannorum lane ville de Vallibus, congregati in choro ecclesie maioris dicte ville, de expressis licencia permissu et voluntate reverendissimi in Christo patris et domini domini Petri, miseratione divina patriarche Alexandrini et sancte Terrachonensis ecclesie archiepiscopi et honorabilis Petri Çabaterii, locumtenentis magnifici domini Dalmacii de Coponibus, militis, baiuli dicte ville pro eodem domino archiepiscopo ac etiam de voluntate et consensu honorabilis consilii generalis eiusdem ville afferentes fore maior et sanior pars dicti officii paratore ipsius ville, confitemur et recognoscimus unus alteri et nobis adiuvitem quod de et super electione, hedifficatione, constructione et ordinatione confratrie sub invocatione beati Iacobi, maioris, apostoli in capella ecclesie maioris dicte ville ad laudem et honorem domini nostri Ihesu Christi eiusque genitricis virginis Marie et totius curie celestis facte, et ut cultus divinus augeatur ac etiam super bono statu et incremento dicti officii unanimiter concordantes fuerunt facta, pactata inhita et concordata inter nos capitula infra scripta quarum tenores pro ordinem sic se habent.

En nom de la sancta et individua Trinitat, Pare e Fill e Sperit Sant e de la gloriosa verge madona sancta Maria e del gloriós apòstol consingermà del nostre Redemptor e Salvador Ihesu Christ, mosenyor sent Jacme e de tots los sants e sanctes de paradís sia. Amen.

CAPÍTOLS fets, tractats e, ab la gràcia de Déu, concordats entre los perayres de la vila de Valls sobre la confraria per ells feta e elegida sots invocació del dit benaventurat apòstol sent Jacme qui.s celebra a XXV del mes de juliol e la qual elegexen en la capella del dit sant en la sglésia major de dita vila construhida per ells, observadora e per los absents e quans succehiran en sdevenidor e encara per lo bon stament de llur offici.

(1) E primerament, a lahor de Déu e de la gloriosa verge madona sancta Maria e de tota la cort celestial invocant lo dit sant Jacme apòstol, prenent aquell per cap e patró per que ell migençant nostre senyor Déu vulla endreçar la vida e actes dels dits perayres en tot bé e a la lur fi, lurs ànimes vulla dirigir a la glòria e felicitat eterna ab auctoritat e exprés decret e licència del reverendíssim senyor lo senyor don Pedro de Urrea, patriarcha de Alexandria et archabisbe de la Sancta Eglésia de Tarragona, senyor de la dita vila, hoc encara del magnífich mossén Dalmau de Copons, cavaller, balle de la dita vila per lo dit senyor, hoc encara ab voluntat e determinació del honrat Consell General, lo

dit offici fa e principia la dita confraria. E per la lahor de Déu e crexer lo seu sant servey, ara de present, ordonen sien fets sis ciris cascú de pes de cinc lliures en los quals agé lo senyal dels perayres, los quals ciris cremaran com lo divinal offici se farà en la dita festa o algú dels confrares se morra o li liuraran lo sagrat cors preciós de Ihesu Christ, axí que en les sepultures o sagraments e honós dels dits perayres dits ciris agen a cremar e a servir.

(2) Item és concordat que cascun dia de diumenge sia celebrada en la dita capella de sanct Jacme una missa a lahor de Déu e del gloriós apòstol sant Jacme e en remissió dels peccats dels dits confrares e de totes les ànimes fel (sic) deffunctes.

(3) Item és concordat que lo divenres primer vinent aprés la festa del dit gloriós apòstol sanct Jacme sia celebrat un aniversari general per les ànimes de Purgatori de tots los confrares e confraresses de la dita sancta confraria.

(4) Item és concordat que per metre en cabal la confraria en paguar ciris e altres coses que en semblants actes se requeren, sia fet tall per l'offici paguador per los confrares e per quant hi ha molta differència dels uns als altres an elegit tres promens del offici, als quals han donada potestat que pusquen tallar cascú en la quantitat a paguar que.els semblarà e són los elets, los senyers n'Anthoni Rabaçó, Dalmau Durfort e Johan Vergili e aquests facen lo tall en la forma que ells serà millor vista llur bona conciència. E per millor conservar la confraria e satisffer al servey de Déu e del gloriós sant an ordonat que cascun cap de casa del offici pach cascun disapte malla, e axí matex tot jove de soldada e que stigua a fahedures age a paguar malla tots disaptes e d'açó age carrech l'amo de aturar-se la dita malla del macip que tindrà e aquella se pach als plegados qui d'açó auran càrrech o comissió.

(5) Item és concordat que si algun confrare o confraressa, macip o aprenent del offici serà malalt e volrà combreguar que tots agen anar aconpenyar lo sant cors preciós de Yesucrist e portar los ciris que de la dita confraria seran e quant algú dels dits confrares, mullers, macips o aprenents se morran, llavòs tots los confrares agen a ésser e entrevenir en la sepultura d'aquells e açó per sguart de Déu e per complir les obres de missericòrdia e conservar bona fraternitat, encara en pena de miga lliura de cera per cascú e per cascuna vegada adquisidora a la luminària de la dita sancta confraria si just impediment en ell no serà trobat.

(6) Item an ordonat que cascun aprenent qui.s metra per aprende lo dit offici de perayre agé e si tengut paguar un real d'argent a la dita confraria e açó per

quant se spera ésser ajudat e servit d'aquella e l'amo de tal aprendiç no.l gos pendre sinó ab la dita condició o ell sia tengut de pagar-lo.

(7) Item és ordonat que si algun confrare o confraressa jove o apredinç del dit offici era possat en inòpia o detengut de malaltia en tal manera que agés mester subvenció o ajuda de la confraria que en tal cars sien ajudats e subvenguts de la bossa o caxa de la confraria e si mester era vetlar tals malalts los procuradós o regidós o promens del offici de consell dels consellés a ells dats e associats pusquen assignar hu o dos, axí, homens com dones a fer les dites vetles e axí açó com les subvencions fahedores vagen a conexensa dels procuradós per aquest any elets, los quals com dit és, són n'Antoni Rabaçó, Dalmau Durfort e Johan Vergili, e per consellés foren elegits en Pere Anguera, Cosma Mestre e March Mateu ab plena potestat, segons en semblants confraries és acostumat.

(8) Item volen e ordenen que en lo dia del aniversari d'essoy ordonat se elegesquen tres promens del offici per procurados de la confraria per aquell any e aquelles agen a exercir totes les coses que a la dita confraria succehirà a fer e axí matex sien elegits altres tres promens del offici en consellers d'aquells segons ja d-essey és specifficat.

(9) Item volen e requeren dits peayres que a ells e als succesós lurs sdevenidos en la santha confraria los sia lícit e permès de poder-se ajustar en la sglésia magor de la dita vila per tenir capítol o tractar del bon stament de la confraria o altres actes de llur offici e açò sens incorriment d'alguna pena, e açò sia fet quant a la ordinació de la dita santha confraria.

Seguexen-se altres capítols per la conservació e bon stament del dit offici de perayres.

(10) Primerament volen e ordonen que tots obratges, merquaders se agen a fer ab patró, çò és, patró de XVIIIé ho XXé o de qui en sus e que qualsevulla que d'aquests tals obratges volrà fer, agé anar als vehedors del offici e aquell obratge agé a mostrar ab lo patró e lo vehedor li agé aconsentir lo pel.

(11) E més volen e ordonen que cascun any sien elegits dos promens del llur offici de perayre los quals agen càrrech de les coses que a ells auran sguart e los quals sien tenguts jurar a Déu e als sants quatre Evangelis que en llur offici se auran bé e deligentment e segons lurs constimes los acompanyaran, los quals dits perayres per aquest any elegexen los honrats en Pau Soler e March Mestre.

(12) Item volen e ordonen que tots draps sien senyalats segons lo nombre que dels vehedors auran obtengut, çò és, XVIIIé, XXé, e d'aquí en sus.

(13) Item volen que tot cordellat sia senyalat, çó és, que si.s fa de pel de XVIé agé a ésser desè e si.s fa de pel de XVIIIé agé a ésser XIIé, e si.s fa de pel de XXé a ésser XIIIIé e que no puga muntar sinó devallar.

(14) Item volen que no sia degú qui gos vendre ni dir un drap verni per pentinat, sots pena de XX sous, de la qual si comès serà, la tercera part sia guanyada a la honrada cort, l'altra terça part sia guanyada a la dita sancta con fraria e l'altre terç a part si dels vehedors del dit offici.

(15) Item volen que tot drap XXé ho XVIIIé agé a pesar cinquanta cinch lliures e no menys.

(16) Item volen que en degun drap XXé ne XVIIIé no gos metre deguna manera da anyins més de deu lliures de floret o deu lliures de lana curta de semblant pel.

(17) Item volen que tot cordellat XIIé ne XIIIIé agé a ésser fet en la semblant manera, çò és, que no si gos metre de VIII lliures de ajuda anant excepció anyins.

(18) Item volen que tot burell o ros agé a portar son nombre çò és, XVIIIé o XXé per ho altre quiscú lo pugua fer sens demanar licència als vehedors si ja donchs no.l volia fer de nombre, çò és, XVIIIé o XXé que en tal cas agé aver patró, però XIIIIé ni XVIé quiscú a son pler.

(19) Més volen que en degun drap burell ni ros pentinat no gos meter de XV lliures de anyins anant III de pelades.

(20) Item volen que tot drap burell ho ros agé a pesar cinquanta cinch lliures e no menys.

(21) Més volen sien fets uns ferros per aplomar los draps de un plom petit que exint lo drap de apparell, abans de anar al general e aver agut lo que dessús és dit li sia més lo dit plomet e aquell cost un diner.

(22) Més volen que tot drap de pagés ni mercader qui.s apperellara dins la vila e terme de Valls agé a venir a vehedors per pendre lo plom petit e paguat lo diner abans de baxar en pena de V sous.

(23) Item volen que tot drap o cordellat des que sia apperellat l'agen a veure

vehedors per veure si tendrà lo degut de apparell e sino que agé a star a correcció dels vehedors a fi que lo plom de passatge no sia menyspreat.

(24) Item volen que los vehedors sien satisfets de aquests treballs segons lo consell delliberarà.

(25) Més volen que los vehedors no gosen donar licència per parar perxa ni senyal a degun principiant ni altre si ja donchs aquells no ha stat dos anys e mig aprenent al dit offici en pena de cinquanta sous.

(26) Item volen que qualsevol perayre principiant que volrà parar perxa agé aver licència dels vehedors del offici e agé ésser confrare e agé a paguar a la caxa de sous de entrada.

(27) Item volen que tots los perayres agen a tenir senyal e que lo dit senyal agen aver dels vehedors e que los vehedors agen a tenir scrits los dits senyals en lo llibre de la confraria.

(28) Item volen e demanen en gràcia e mercè del dit reverendíssim senyor tots los sobredits capítols li plàcia consentir e fermar los nos e decretar e auctorizar axí e segons en cascun capítol és contengut.

(29) Item demanen e requeren que plàcia al dit senyor e a son balle e lochtinent que totora que ajustar-se volran dits confrares que.ls sia licit e permès sens incorriment de alguna pena e pusquen tractar del bon stament del dit offici.

(30) Item és stat més concordat que degú que no sia perayre ni de la present confraria no puscha tenir perxa ans li sia trenchada e incorregut en pena de L sous. E elegexen en consellés dels vehedors per aquest any en Pere Anguera, Cosma Mestre e March Mateu.

Et ideo nos dicti paratores laudantes, aprobantes, ratifficantes et confirmantes predicta capitula et omnia et singula in eis et quolibet ipsorum contenta convenimus et promittimus nobis adiuviter.

Die martis VI[a] mensis augusti anno a nativitatis Domini M°CCCC°LXXX° secundo. Reverendissimus dominus Petrus, divina miseratione patriarcha Alexandrinus, archiepiscopus Terrachonensis, constitutus personaliter intus cameram turris castri ville de Vallibus ad requisitionem venerabili Paulii Solerii et March Mestre, paratorum pannorum lane, visorum officii peratorie in presentia et posee mei Gabrielis Pedrolo, notarii regentis scribania comune dicte ville de Vallibus pro magnifico domino Johanne Andrea Sorts, rectores ecclesie

et notario publico eiusdem ville, firmavit predicta capitula et omnia et singula in eisdem contenta, imponendo in illis consensum suum auctoritatem periter et decretum promittens per se et successores suos non revocare quocumque de illis nec ullam causam nullitatis opponere sub bona fide sua, presentibus pro testibus honorabilis Paulo Riera, canonico et sacrista sedis Terrachone et Bernardo de Boldu, dominus castri et loci dels Garidells.